

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1940.

Första kammaren.

Nr 29.

Lördagen den 18 maj.

Kammaren sammanträdde kl. 4 e. m.

Herr statsrådet *Möller* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 254, med förslag till ändrad lydelse av § 54 regeringsformen samt §§ 37 och 50 riksdagsordningen;

nr 256, med förslag till lag om undantag från gällande bestämmelser rörande arbetstidens reglering m. m.;

nr 257, angående organiserandet av ett hemvärn;

nr 258, angående lån för uppförande av en anläggning för tillverkning av strängbetong;

nr 259, angående anslag till Civil personal vid krigsrätterna: Ersättningar till civila ledamöter i fältkrigsrätter m. m.;

nr 260, med förslag till lag angående förbud mot vissa sammanslutningars verksamhet; samt

nr 263, angående åtgärder för lagring av brännolja för jordbrukets behov.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 243, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statsförvärv av Göteborg—Borås med flera järnvägar;

nr 244, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statsförvärv av Falkenbergs järnväg;

nr 245, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statsförvärv av Kalmar—Berga, Östra Smålands och Mönsterås järnvägar;

nr 246, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående införlivande med statens järnvägar av de till de statliga järnvägsbolagen hörande järnvägarna samt Skåne—Smålands järnväg; samt

nr 247, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förändring i avseende å löneställning och antal beträffande vissa ordinarie befatningar vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk m. m.

Anmäldes och godkändes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 250, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om värnskatt för budgetåret 1940/41.

Anmäldes och godkändes jordbruksutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 251, till Konungen i anledning av väckta motioner angående lån till silosanläggningar för beredande av ensilagefoder.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts proposition nr 246, med förslag till lag om ändrad lydelse av 9 § förordningen den 16 maj 1884 (nr 25) angående patent.

Föredrogos och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts propositioner: nr 251, angående förvärv för kronans räkning av vattenrätt i Indalsälven m. m.; och nr 253, angående anslag till Medicinalstyrelsen: Beredskapsorganisation för budgetåret 1940/41.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet herr *Ekströmers* motion, nr 207, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till åtgärder för arbetsmarknadens reglering m. m.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran sammansatta konstitutions- och andra lagutskottets utlåtande nr 3 samt jordbruksutskottets utlåtanden nr 44—48.

Vid föredragning av Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade propositioner blevo propositionerna nr 254, 257—260 och 263 på begäran bordlagda, varemot propositionen nr 256 nu hänvisades till behandling av lagutskott.

Avgåvos och bordlades nedannämnda motioner:

nr 208, av herr *Lindhagen*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av avtal mellan kronan och Stockholms stad rörande vissa markfrågor i Stockholm m. m.;

nr 209, av herr *Tamm*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av avtal mellan kronan och Stockholms stad rörande vissa markfrågor i Stockholm m. m.; samt

nr 210, av herr *Sten* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till statliga åtgärder för tryggande av vedproduktionen m. m.

Anmälades och bordlades

konstitutionsutskottets memorial nr 17, angående granskning av de i statsrådet förda protokoll;

statsutskottets utlåtanden:

nr 155, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar angående anvisande å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1939/40 av anslag dels till anordnande av en reservkraftstation i Fårösund, dels ock till vissa fortifikatoriska anläggningar m. m.;

nr 156, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar angående anvisande å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1939/40 av anslag till kapitalinvesteringar i fonden för förslag till statsverket dels till barackbyggnader för lantförsvaret, dels ock till vissa byggnadsarbeten för arméns hundgård;

nr 157, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående dispositionsrätten till vissa anslag å förskottsstaten för försvarsväsendet m. m.;

nr 158, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lönetursrätt för vissa ordinarie tjänstemän hos pensionsstyrelsen;

nr 159, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående expeditionsvakten i finansdepartementet K. E. Axelssons lönetursrätt;

nr 160, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare bidrag till föreningen till minne av Konung Oscar I och Drottning Josephina för upprätthållande av verksamheten vid skyddshemmet åkerbrukskolonien Hall; samt

nr 161, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av viss kronan tillfallen fast egendom;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 25, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till vissa ändringar i gällande tulltaxa m. m. jämte i ämnet väckta motioner; samt

nr 26, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 3 § förordningen den 19 november 1914 (nr 383) angående stämpelavgiften, m. m.;

första lagutskottets utlåtanden:

nr 33, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen den 27 juni 1924 (nr 320) om förmynderskap, m. m.;

nr 34, i anledning av väckt motion angående dödsstraffets återinförande vid vissa samhällsvådliga eller grova slag av brott;

nr 35, i anledning av väckt motion angående viss ändring i vapenkungörelsen;

nr 36, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till grunder för dyrtidstillägg åt präster för budgetåret 1940/41;

nr 37, i anledning av väckt motion angående ökat skydd för omyndigas medel, som äro underkastade det allmännas kontroll;

nr 38, i anledning av väckt motion om lagstiftning angående servitutsrättens förhållande till stadsplanelagstiftningen;

nr 39, i anledning av väckt motion angående införande av bestämmelser med förbud mot nyanläggningar utan erhållet tillstånd inom malmhaltigt område; samt

nr 40, i anledning av väckta motioner angående beredande av ökad säkerhet för dödsbodelägnars intresse i fråga om dödsbos egendom;

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 27, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående yrkesmässig automobiltrafik m. m., dels ock i ämnet väckta motioner; samt

nr 28, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående kungörelse om hänförande av vissa bilar till fordonstypen motorredskap m. m.;

jordbruksutskottets utlåtande nr 49, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag å tilläggsstat II till understöd åt fiskare jämte i ämnet väckt motion;

första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 7, i anledning av väckt motion angående vattenförsörjningen för vissa bebyggelseområden på landsbygden; ävensom

första kammarens andra tillfälliga utskotts memorial och utlåtande:

nr 6, angående återlämnande till kammaren av en till utskottet hänvisad motion om åtgärder för beredande av kredit åt byggnadsindustrien; samt

nr 7, i anledning av väckt motion angående åtgärder mot nedskräpande eller vandalisering och förstöring av mark eller vatten inom bebyggda områden eller i dessas närhet.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 4.12 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.

Tisdagen den 21 maj.

Kammaren sammanträdde kl. 4 e. m.

Herr statsrådet *Westman* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 255, med förslag till lag om förbud i vissa fall mot beviljande av kvarstad eller skingringsförbud;

nr 261, med förslag till förordning om ändrad lydelse av 18 § 1 mom. förordningen den 15 december 1914 (nr 436) angående statsmonopol å tobakstillverkningen i riket;

nr 262, med förslag till lag om ändrad lydelse av 5 § valutalagen den 22 juni 1939 (nr 350);

nr 264, angående anslag till fortlöpande konsumtionsundersökningar;

nr 265, angående anslag till valutakontoret;

nr 268, med förslag till ändrad lydelse av § 110 regeringsformen samt § 3 mom. 9 och 10 tryckfrihetsförordningen;

nr 269, med förslag till ändrad lydelse av § 86 regeringsformen och § 38 riksdagsordningen samt till införande i tryckfrihetsförordningen av en ny paragraf, betecknad såsom § 6, m. m.;

nr 270, med förslag till ändring i vissa delar av tryckfrihetsförordningen m. m.; samt

nr 271, med förslag till förordning om nöjesskatt, m. m.

Justerades protokollen för den 14 och den 15 innevarande månad.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 253, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse för förre reservofficersaspiranten A. O. Lidholm från viss ersättningsskyldighet;

nr 254, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående gäldande av vissa haverikostnader;

nr 256, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till vissa kraftledning m. m. för militära behov;

nr 257, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till anskaffning av två kortvågssändare för radiotelegrafi;

nr 258, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående räntan för egnahemsån vid statens järnvägar och statens vattenfallsverk;

nr 259, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till anordnande av skyddsrum i statens järnvägar tillhöriga fastigheter;

nr 261, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående överskridande av viss delpost i den för länsstyrelserna fastställda avlöningsstaten för budgetåret 1939/40; samt

nr 262, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till arkivfotografering av vissa handlingar.

Föredrogs och hänvisades till konstitutionsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 254, med förslag till ändrad lydelse av § 54 regeringsformen samt av §§ 37 och 50 riksdagsordningen.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:
nr 257, angående organiserandet av ett hemvärn;
nr 258, angående lån för uppförande av en anläggning för tillverkning av strängbetong; samt
nr 259, angående anslag till Civil personal vid krigsrätterna: Ersättningar till civila ledamöter i fältkrigsrätter m. m.

Föredrogs Kungl. Maj:ts proposition nr 260, med förslag till lag angående förbud mot vissa sammanslutningars verksamhet.

*Kungl.
proposition
ang. förbud
mot vissa
sammans-
slutningars
verksamhet.*

Herr **Linderot**: Herr talman! Att jag begär ordet vid ett bordläggningsplenium för att yttra mig rörande Kungl. Maj:ts förslag, som ju formellt endast bör i dag remitteras, beror inte på att jag tycker det är trevligare att tala inför en tom kammare än inför en välbesatt, utan på att de senaste riksdagarnas erfarenhet har visat, att en ledamot av kammaren, som vill ha sina synpunkter på en saklig fråga beaktade vid realbehandlingen av den frågan, egentligen inte har några som helst utsikter att få fram sina synpunkter, såvida vederbörande inte tillhör det utskott, till vilket frågan remitterats. Erfarenheten har visat att, sedan ett ärende — jag kan gott säga, nästan av vad slag det vara må — har passerat maskineriet och återkommer i färdigt skick från utskottet till slutlig realbehandling, det nästan är hopplöst att vinna något som helst gehör för några andra synpunkter än dem, som hava utformats i det betänkande, som utskottet har framlagt. Och alldeles särskilt gäller detta för den händelse utskottet i fråga skulle hava varit enigt. Då intresserar ingen sig för saken. Man sysslar med annat. Och skulle det bli votering, så röstar man för utskottet. Jag vill, herr talman, ha anfört dessa skäl för att jag tar till orda, så att inte något som helst missförstånd därvidlag skall uppstå.

Då jag har den erfarenheten, att jag, eftersom jag inte haft förmånen att kunna påverka de ärade ledamöterna i kammaren eller i vederbörande utskott på ett tidigare stadium, utan alltid har fått finna mig i att söka vinna gehör för mina synpunkter vid de slutliga debatterna, vilket har varit fullkomligt omöjligt att vinna även i de fall då jag tror att mina synpunkter i vissa frågor ha varit synnerligen beaktansvärda, då jag har den erfarenheten, säger jag, anser jag det vara riktigt, att jag skickar i väg mina synpunkter med kammarens protokoll till utskottet, och jag tänkte därför i dag i huvudsak anföra min uppfattning rörande den föreliggande kungl. propositionen. I den mån utskottet vill intressera sig för och taga del av vad jag sålunda haft att säga, har jag härmed skaffat mig en chans att bli beaktad vid själva sakfrågans behandling. Det är alltså orsaken till att jag här vill taga upp saken till diskussion i dag.

Vad sedan angår det i Kungl. Maj:ts proposition nr 260 föreliggande förslaget, tror jag icke, att utskottet kan behandla den frågan, som är en i Sveriges moderna historia synnerligen uppseendeväckande och ny fråga, rörande förbud mot vissa politiska partier, utan att se den i dess samband med ett helt komplex av olika lagar, som ha genomförts under förra årets urtima riksdag och detta års lagtima. Jag vill därför i största korthet erinra om några

Kungl. proposition ang. förbud mot vissa sammanslutningars verksamhet.
(Forts.)

av dessa lagar, som jag tror, att utskottet bör ha i åtanke, när denna nya kungl. proposition om förbud mot vissa sammanslutningar skall av utskottet göras till föremål för en reell behandling.

Det karakteristiska i den nuvarande svenska parlamentarismen är ju genomförandet av fullmaktslagar. I allt flera betydelsefulla frågor, som i synnerlig grad beröra de enskilda medborgarnas väl och ve, lämnar riksdagen fullmakt åt Kungl. Maj:t att inom en viss, av riksdagen uppdragen ram verkställa mycket ingripande åtgärder. Detta system, att regeringsmakten utövas i rätt hög och väsentlig grad genom fullmaktslagar, är ju i själva verket ett avbyggande av den parlamentarism, som man avsett att skapa genom de svenska grundlagarna. Det är synnerligen nödvändigt att utskottet först och främst riktar sin uppmärksamhet på detta.

För det andra bör man observera de konkreta lagar, som redan ha genomförts, exempelvis lagen om vissa tvångsmedel vid krig och krigsfara, vilken antogs den 8 januari och är dagtecknad den 9 januari i år, som ju avskaffade de enskilda individernas medborgerliga frihet till en grad som man bara för några år sedan inte skulle kunnat drömma om i Sverige. Denna lag ger egentligen polismyndigheten möjlighet att utan att ta ringaste hänsyn — jag upprepar utan att ta ringaste hänsyn — till medborgerliga fri- och rättigheter ingripa mot enskilda personer för att beivra av polismyndigheternas tänkta brott eller förberedelse till brott. Vad den lagen innehåller skall jag självfallet inte här gå in på. Jag vill bara rikta utskottets uppmärksamhet på dess existens. Låt oss ta ett annat exempel på sådana lagar, nämligen lagen om transportförbud för vissa skrifter, vilken, trots det att den, enligt mycket framstående, även borgerliga demokraters, ja till och med statsrättsligt lärda personers utsago, är en lag, som egentligen strider emot grundlagen, ändå har godkänts av riksdagen. Denna lag om transportförbud för vissa skrifter har använts emot det kommunistiska partiets tidningar, och man har anfört skäl för detta. I det kommunistiska partiet ha vi för vår del inte kunnat finna att det har varit sanna eller riktiga skäl, som ha anförts, utan konstruktioner. Man har påstått, att vi genom vår press ha skapat osäkerhet för Sveriges förhållande till främmande makter, medan man mycket minutiöst har underlåtit att anföra något konkret bevis för att så skulle ha varit fallet. Våra tidningar få inte befordras med post, järnväg eller bussar eller på något sätt på grund av skäl, som hänga i luften och som man inte gör sig mödan ens att motivera. Men till riksdagen befordras med posten t. ex. ett tryckalster, som vi väl alla fått. Det finns inget transportförbud för det, och det är väl inte något landsfariigt och framför allt inte något landsförrådiskt att uppfordra till att Sverige omedelbart skall inträda i kriget, marschera in i Norge, öppna krig mot Tyskland o. s. v., o. s. v. Det lär vara någon professor Holmgren som skickar ut detta tryckalster. Och det kan postbefordras! Men om man säger i en skrift, att Sverige skall bevara sin fred, att svenska folket inte skall gjuta sitt blod i krig, som inte har något med svenska folkets intressen att göra, då blir den transportförbjuden. Jag riktar alltså uppmärksamheten på en sådan sak.

Det är givet, att det, då det gäller spioneri och landsförräderi, är ytterligt känsliga saker och att statsmakterna i sådana tider som dessa måste vara ytterligt vaksamma. Den skärpning av kapitel 8 i strafflagen, som genomförts, har medfört sådana kautschukartade formuleringar i ett så oerhört viktigt kapitel av strafflagen, att det kunde bli synnerligen farligt för mycket hedervärda medborgare att överhuvud taget utföra hedervärd politisk verksamhet under en viss situation.

Kungl. proposition ang. förbud mot vissa sammanslutningars verksamhet.

(Forts.)

Det räcker med att hänvisa till dessa lagar, och jag upprepar, att utskottet inte bör behandla Kungl. Maj:ts proposition nr 260 utan att se den i samband med alla dessa olika nya lagar, som genomförts.

Om jag nu skulle ge ett värdeomdöme, vilket jag väl också bör göra, ifall mina synpunkter skola beaktas av utskottet, vill jag ge det värdeomdömet om allt detta, att det innebär ett avskaffande av den hittills rådande borgerliga demokratien i Sverige, en demokrati, som naturligtvis alltid har varit utsatt för kritik särskilt från arbetarklassens sida och från dess mest avancerade element, men en demokrati, där i alla fall de breda folkmassorna haft vissa möjligheter att göra sin vilja gällande och i varje fall haft möjlighet att göra sin mening gällande. Men nu upphöra faktiskt så småningom dessa möjligheter att finnas. När arbetaren på grund av tjänstepliktslagen tvingas att taga arbete för viss lön på viss plats, när han sedan kanske hindras att gå med i en organisation, som påtalar det han anser vara orättfärdigt, när sedan en politisk sammanslutning, som man inte har kunnat åtala för något brott, helt enkelt förbjudes, så måste jag fråga: Vad blir sedan så småningom kvar av vad som kallas demokrati? Om utskottet vid behandlingen av denna kungl. proposition ville vara av den godheten att taga upp denna min blygsamma fråga och ventilerade den från de synpunkter, som jag här litet grand har antytt, skulle jag i det fallet vara utskottet synnerligen tacksam. Nu kanske man svarar på denna fråga med att säga, att i en tid sådan som den nuvarande av krig och krigsfara, med ett oerhört hot över vårt land och vårt folk och med stora folkförsörjningssvårigheter, skall man väl inte tala som i gamla gyllene, goda tider, när ingenting hotade oss, och tro, att allting skall kunna gå nu såsom det har gått förut. Nej, naturligtvis skall man inte göra det, och så naiv har jag aldrig heller varit, att jag skulle förutsätta att inte statsmakterna under sådana tider skulle vidtaga åtgärder av annan karaktär än under s. k. normala tider. Men jag vill i fortsättningen visa upp för utskottet, huruledes det förslag, som jag här nu i dag behandlar vid dess remiss, på intet sätt skapar den ringaste trygghet, på intet sätt undanröjer den ringaste fara för Sveriges land och folk, utan endast och allenast utgör ett led i avskaffandet av den borgerliga demokratien, ett led i avskaffandet av folkmassornas rättigheter att göra sin mening gällande. Det vinner man. Om man därmed skapar trygghet för Sverige, för dess oavhängighet, för dess land och folk, det kommer framtiden att utvisa. Jag bestrider det.

I utlåtanden, som ligga till grund för propositionen, anföras exempel från främmande länder, vilka exempel skulle utgöra belägg för att en sådan lagstiftning också behövs i Sverige. De främmande länder, man anför exempel från, äro bl. a. Finland och Franco-Spanien. Jag undrar, om de på olika sätt så tragiska förhållanden, som det spanska folket har genomlevat och som det finska folket har genomlevat, skulle kunna vara någon särskild motivering att återopa för att vi här i landet skola taga dessa länder som exempel på hur man skall skapa trygghet och hur man skall avskaffa alla faror för Sveriges land och folk. Jag tror det knappast. Man borde kanske hellre välja exempel från annat håll. Jag tror alltså, att statsmakterna själva ha förstått, att man hittills inte genom alla de åtgärder, som jag här har berört, egentligen har uppnått någon trygghet. Men ändå kommer man nu med detta sista förslag, nämligen det om förbud mot vissa sammanslutningar, vilket, som jag redan tidigare sagt, är mycket uppseendeväckande i Sveriges politiska historia. Det är ju allmänt bekant — jag avslöjar inte någon statshemlighet, om jag säger det — att det förslaget är riktat mot Sveriges kommunistiska parti. Sveriges kommunistiska parti skall förbjudas, dess representanter skola av-

Kungl. proposition ang. förbud mot vissa sammanslutningars verksamhet.
(Forts.)

lägsnas från riksdagen, och partiet skall alltså drivas under jorden. Man har ju nu i åtta månaders tid i hela den svenska pressen diskuterat, vilka medel och metoder, som skulle användas för att man skulle uppnå detta synnerligen efterlängtade resultat. Jag vill därför, då nu slutresultatet i denna kamp för att oskadliggöra den oerhörda inre fara, som enligt vissa herrars mening tillvaron av det kommunistiska partiet utgör, då nu, säger jag, det sista — tills vidare det sista — stycket i den skyddsvall, som staten har byggt emot denna fara, föreligger, beledsaga själva denna propositions innehåll även med några kritiska synpunkter.

Man utgår ifrån att man skall förbjuda statsfientliga organisationer. Jag måste fråga, vad är egentligen statsfientliga organisationer för någonting? Om det hade varit ett arbetsplenium här i dag, hade vi haft ett par tre statsrättsprofessorer närvarande, som kunnat hjälpa oss att besvara den frågan, men jag är inte så säker på att de heller hade klarat av den saken. Statsfientlig är att på ett eller annat sätt vara fientlig emot den stat, som är i dag, förmodar jag. Nå, om jag nu är republikan och faktiskt inte vill ha en monarkistisk statsform, är jag naturligtvis fiende till den monarkistiska statsformen. Jag kan knappast vara annat än statsfientlig såsom republikan och måste alltså drabbas av alla de åtgärder, som staten anser sig böra använda gentemot statsfientliga personer eller organisationer. Nu säger man: »Det där är nu en fråga om förändringar i toppen, det är inte fråga om att rikta sig emot staten överhuvud taget, utan när man talar om statsfientliga personer, menar man alltså dem, som exempelvis vilja ha en socialistisk stat i stället för den nuvarande, som i grunden vill förändra den bestående staten och få en helt annan statsordning till stånd. Jag förutsätter, att man utgår ifrån detta i Kungl. Maj:ts proposition, då man där använder ordet statsfientlig. Och jag tror, att jag i varje fall inte gissat fel, då jag formulerat det så. Men då blir ju riksdagens största parti, det socialdemokratiska partiet, omedelbart statsfientligt; eftersom partiet inte på något sätt offentligt har givit uttryck för att partiet inte vill förändra det nuvarande statskicket så att det inte blir en socialistisk ordning, så faller ju alltså det partiet omedelbart under bilan såsom statsfientligt parti. Och det borde kanske herrarna socialdemokrater i vederbörande utskott hava i särskild åtanke, så att de inte göra något illa åt sig själva, när de formulera de strafflagar, enligt vilka statsfientlig verksamhet skall hindras.

Nu kan det ju sägas: »Nå, det där är en tolkningsfråga och man vet vad man begriper i statsfientlig verksamhet, nämligen sådana som vilja med våldsamma medel omstörta staten och som vilja samla väpnade krafter och eventuellt med främmande makts hjälp helt enkelt störta den nuvarande regimen och skapa en ny statsform.» Ja, det är ju möjligt — det finns ju en massa synpunkter på det sociala skeendet i våra dagar — att man kan hitta sådana sammanslutningar här i landet. Jag känner i varje fall inte till dem, och de äro icke representerade i Sveriges riksdag. Sveriges kommunistiska parti har i sina officiella proklamationer och i de programmatiska tal, som jag vid några tillfällen hållit här i kammaren, förklarat sin ståndpunkt, och vi falla verkligen inte under begreppet statsfientlig från den ståndpunkt som utgår från begreppet »främmande makt». Vi äro motståndare till den kapitalistiska statsordningen — den saken är ofrånkomlig — vi vilja en socialistisk statsordning — det är ofrånkomligt. Det ha vi alltid velat, det har den socialistiska rörelsen, innan den grenade ut sig i den kommunistiska rörelsen, alltid velat, och det är ingenting, som uppstått i dag, ingenting som just nu blivit ett faromoment för Sveriges land och folk och för det svenska

Kungl. proposition ang. förbud mot vissa sammanslutningars verksamhet.
(Forts.)

samhället. Sålunda slår man ju faktiskt i luften när man slår emot Sveriges kommunistiska parti alldeles speciellt i det här fallet.

Efter dessa anmärkningar ber jag att få övergå till departementschefens yttrande i den förevarande propositionen. Han har själv tydligen såsom jurist funnit, att det där ordet »statsfientlig» egentligen är ett ganska kufiskt begrepp, och han har därför övergått till att använda ordet »landsskadlig». Han använder i sitt yttrande till statsrådsprotokollet i huvudsak ordet »landsskadlig». Om nu detta skall göra saken mer förståelig och bättre, vet jag inte. Jag tycker nästan det är ändå sämre, därför att begreppet landsskadlig är ju också så oerhört svårdefinierbart, att det naturligtvis inte är något framsteg, som departementschefen i det fallet har gjort, då han övergått från statsfientlig till landsskadlig verksamhet, skulle vi kanske kunna säga. Men han säger, och det vill jag rikta utskottets uppmärksamhet på — vid behandlingen av denna fråga följande: »Den gällande lagstiftningen» — alltså de lagar, som redan äro antagna — »rymmer avsevärda möjligheter att inskrida mot landsskadlig verksamhet av olika slag.» Han fortsätter med att påvisa alla de möjliga förutsättningar, som finnas genom lagen den 9 januari 1940 om vissa tvångsmedel o. s. v., och så säger han: »Ehuru sålunda gällande lagstiftning äger en betydande räckvidd, har Kungl. Maj:t ansett det nödvändigt att öka möjligheterna att bestraffa vissa former av landsskadlig verksamhet.»

Och vilka former är det? Allt vad departementschefen i sak har att anföra som skäl för att denna uppseendeväckande lag om förbud mot politiska partier skall införas i svensk politik står på sid. 17 i Kungl. Maj:ts proposition. »Från skilda håll», säger departementschefen själv, »ha uttalats betänkligheter mot en sådan lagstiftning. Därvid har framhållits bland annat, att betydelsen av ett förbud icke finge överskattas. Det låge i sakens natur, att det egentliga landsförrådiska arbetet redan nu måste bedrivas i hemliga former. I den mån sådan verksamhet förekomme, torde den omhänderhavas av ett tämligen begränsat antal personer. Detta underjordiska arbete vore uppenbarligen det farligaste och torde icke effektivt kunna hindras genom ett mot organisationerna riktat förbud. Vidare ha uttalats farhågor för att den statsfientliga verksamheten efter en sådan lagstiftnings genomförande kunde förväntas bliva hemlig i ökad utsträckning, varigenom möjligheterna till övervakning försvårades.»

Men sedan statsrådet och chefen för justitiedepartementet i sitt uttalande till statsrådsprotokollet anført dessa betänkligheter, kommer han till det som talar för införande av lagen och säger följande: »Å andra sidan tala åtskilliga skäl för en lagstiftning mot organisationer med landsskadliga syften... Genom att förse sina medlemmar med redskap, sprängämnen, bilar och dylikt kunna de öka möjligheterna för dem att begå brott och undgå upptäckt. Särskilt i en för landet allvarlig situation kan exempelvis ett sabotagedåd, riktat mot en kommunikationsanläggning, få de allvarligaste följder för vårt försvar. Ett förbud är otvivelaktigt ägnat att försvåra förbindelsen mellan de statsfientliga elementen inbördes och med allmänheten.» Och så slutar statsrådet med att säga: »Vid övervägande av skälen för och emot en förbudslagstiftning har jag ansett en lagstiftning böra komma till stånd.»

Den, som har hört på vad jag här citerat måste väl ändå erkänna, att det utskott, som kommer att godkänna vad denne departementschef sålunda har sagt, kunde lika gärna underlåta att hålla någon diskussion om vad som förelägges utskottet, ty här finns icke ett hållbart skäl för denna förbudslagstiftning i departementschefens resonemang. Han konstaterar ju tvärtom, att landsförräderi, sabotagedåd och allt vad därtill hör givetvis utföres av kraf-

Kungl. proposition ang. förbud mot vissa sammanslutningars verksamhet.
(Forts.)

ter som verka under jorden och i hemlighet, och det säger väl det sunda förnuftet varje människa, att inte går väl ett legalt politiskt parti, som har representanter i riksdagen, och anskaffar bilar och sprängämnen och redskap och allt möjligt för att spränga kommunikationsanläggningar. Det är ju så rosenrasande — jag vet inte hur mycket man kan säga, när det gäller ett statsråd, men jag tänkte säga att det är löjligt resonerat, när man skall motivera en så oerhört ingripande lagstiftning som denna, där man tänker förbjuda i första hand vårt kommunistiska parti. Ge sakskalet, men inte sådana krystade, fullkomligt ohållbara argument! Skall man med dylik motivering komma och föreslå Sveriges riksdag att avskaffa de rester av en tidigare demokrati, som ännu tilläventyrs skulle få lov att existera en tid framåt?

Detta är alltså min kritik av vad departementschefen har yttrat. Om jag skulle gå in på detaljer, kunde jag givetvis anföra en oerhörd mängd av kritiska synpunkter, men jag vill inte förlänga mitt tal genom att gå in på detaljer. Jag vill bara hänvisa utskottet till att det finns formuleringar, som om de komma att bifallas av utskottet, faktiskt ställa den enskilde oförvitlige medborgaren fullkomligt rättlös. Det finns sådana formuleringar som t. ex. att om någon på något sätt fortsätter en förbjuden organisations verksamhet och någon människa genom att ha befrämjat detta eller tillhandahållit något redskap eller något sådant har varit behjälplig till detta brott, så kommer staten och tar vederbörande brottsling och hans egendom.

Jag vill ta ett exempel. Det kan komma en människa från en fackförening eller varifrån som helst till en boktryckare här i staden och beställa ett flygblad, låt oss säga i en krigs- eller fredsfråga, ett flygblad som ser högst oskyldigt ut, men som kanske sprides av en förbjuden organisations medlemmar. Då kommer man enligt denna lag att taga denne fullkomligt oförvitlige och oskyldige boktryckares tryckeri ifrån honom. Detta är bara en enda orimlighet, som jag velat påvisa i denna lagstiftning, och den har lagrådet utan vidare godkänt. Det måste vara någon panik av hittills oanade mått, när man går in på att genomföra en sådan lagstiftning här i Sveriges land.

Om man därmed uppnådde någonting av större säkerhet för riket, för vårt land och folk, då kunde man ju säga, att då få ju alla dessa förfärligt tråkiga saker tas med jämnmood. Men det uppnås ju absolut ingenting genom en sådan historia. Vad är då meningen med den?

Jag vill säga några ord till, och jag vore tacksam, om utskottet ville läsa även det jag nu säger, när utskottet behandlar detta ärende. Meningen med detta förslag är ju att skapa större säkerhet för Sverige i detta farofyllda läge. Jag tvivlar inte på att varje enskild person i regeringen, i lagrådet o. s. v., som har deltagit i handläggningen av detta ärende, är ytterst angelägen om att skapa större säkerhet och större trygghet, mindre faror o. s. v. för Sverige. Det skulle det naturligtvis aldrig falla mig in att bestrida. Men det är bara det, att man når inte det målet med dessa metoder, utan analyserar man saken och ser djupare in i den, kommer man till att detta lagförslag i verkligheten endast uttrycker en del av den stora kampen som pågår mellan de progressiva och de reaktionära krafterna i tiden. Det uttrycker en del av den avdemokratisering, som har pågått här i landet under senare tid. Det utgör en del av det komplex av lagar och andra åtgärder, med vilka de breda folkmassornas tidigare demokratiska friheter och rättigheter frånrovas dem. Däri ligger alltså det betänkliga i detta förslag, och jag måste ju säga, att när man kan notera att Nya Dagligt Allehanda — naturligtvis tillsammans med Social-Demokraten — är den mest förtjusta i hela landet, under det att den borgerligt radikala tidningen Dagens Nyheter och andra äro syn-

Kungl. proposition ang. förbud mot vissa sammanslutningars verksamhet.

(Forts.)

nerligen betänksamma, så kan detta noteras såsom ett belägg för riktigheten i vad jag sade, att det här är fråga om kampen mellan de reaktionära och de mera progressiva krafterna. Det har nämligen pågått en sådan omgruppering, att man inom socialdemokratien återfinner de reaktionäraste tänkbara krafter, som verka i den svenska politiken av i dag, och detta på mycket tongivande poster. Man återfinner dem icke inom den högsta officiella ledningen för socialdemokratien, men på mycket tongivande poster, i synnerhet inom publiciteten inom socialdemokratien. Där återfinnas de, och det är märkligt att konstatera, att Nya Dagligt Allehanda spelar i sådan synnerlig harmoni med Social-Demokraten, när det gäller denna fråga liksom för övrigt i en hel rad andra. Jag konstaterar detta, och jag tror att vid en riktig behandling i utskottet böra ledamöterna ha dessa ord under sina ögon.

Jag tror att detta förslag bara är ett uttryck, ett tillfälligt parlamentariskt uttryck för kampen mellan det gamla och det nya. Det gamla kapitalistiska klassamhället är dödsdömt och går mot sin undergång. Det har gjort sin plikt; det har varit progressivt. Borgarklassen har varit progressiv. Vad har inte den svenska borgarklassen givit av snille, duglighet och uppbyggande kraft för det svenska samhället? Men varför skall man tro, att man har stannat nu, att nu är det färdigt, nu är det slut, nu har utvecklingen stannat? Nej, utvecklingen går vidare, och det är för att bromsa utvecklingen, som alla dessa lagar, bland annat den här kungl. propositionen nr 260 ha tillkommit. Det går inte att vrida utvecklingens hjul tillbaka. Man kan bygga en sådan damm av is nu i vårbrytningen, men den smälter. Den kommer inte att hålla. Det är en kamp emellan detta gamla samhälle, som är döende, som för med sig krig, som i dag visar oss en bild av det mest fasaväckande, vi kunna tänka oss. Vi, som tillhöra den generation, som var med under förra världskriget, minnas att det var ganska fasaväckande, men vad är det i dag? Det är ju slaktningar, som vår fattningsförmåga vägrar att acceptera. Jorden försar av människoblod, och så tror man, att man med sådant här skall ändra detta i stället för att taga sikte på det progressiva, på freden, socialismen och förbrödningen, som kunna rädda folken. Det kan man ta sikte på; det är det enda möjliga man kan ta sikte på, men det avstår man ifrån. Man är suggerad av pansardivisioner, suggerad av bombplan, suggerad av krigsmaskinerna. Man ser bara svart framför sig och söker rädda sig med palliativ. Det är detta, mina herrar, som jag har velat anföra, och om jag inte kommer att hålla något tal här i kammaren, när realbehandlingen försiggår, har jag nu sagt i huvudsak vad jag har att säga.

Jag säger, att när ni genomför sådana här lagar, som jag har talat om, och sådana som den som nu skall remitteras, så genomför ni dem i skräck och icke efter moget övervägande och politisk bedömning. Ni genomför dem i skräck, i skräck för sovjetunionen, i skräck för kommunismen, i skräck för socialismen. I skräck för arbetarklassen själv genomför en socialdemokratisk majoritet i Sveriges riksdag sådana här lagar, i skräck för den arbetarklass, som satt in dem i riksdagen.

För oss kommunister spelar en sådan lagstiftning naturligtvis inte någon större roll. Vi ha aldrig räknat med att den svenska riksdagen skulle följa den politik, som vi föreslogo i nuvarande situation, ehuru väl allt vad jag åtminstone fört fram ifrån den här talarestolen i viktiga och avgörande frågor i dag är de svenska statsmakternas politiska linje. Om jag börjar med Ålandsfrågan i fjol och går igenom alla de situationer, vi ha genomgått sedan mitt tal vid urtimaen, kan jag konstatera, att vad man kallat mig landsförrädare

Kungl. proposition ang. förbud mot vissa sammanslutningars verksamhet.
(Forts.)

och mycket annat för, det har sedan genomförts av den svenska regeringen. Det är alltså inte vi kommunister, som i och för sig äro förskräckta för denna lagstiftning, och det är inte därför, jag velat tala vid remissen i dag, utan det är därför att vi äro ändå tills vidare representanter för hundra tusen myndiga svenska män och kvinnor, som valt oss in i Sveriges riksdag. Vi representera dem, och vi komma att kämpa för deras och för alla arbetares intresse. Vi komma att gå emot den utplundringspolitik, som ni genomför och för vars tryggnande också sådana här lagar skola genomföras. Vi komma att fullfölja vår kamp absolut oavsett vilka lagar ni behaga stifta här i riksdagen, och såsom en emot 149 har jag aldrig haft någon illusion, att jag skulle kunna i någon egentlig grad påverka ert ställningstagande till den politik, ni anser att ni skall skall genomföra.

Emellertid skulle jag vilja säga till sist, för den händelse jag inte kommer att orda vidare här i kammaren förr än ni förklarar mig definitivt avskedad såsom »statsfientlig» och »landsförrädisk», att den som ärligen vill påstå, att jag skulle vara representant för något annat än det svenska folket, den skulle jag vilja se i synen. Det är ingen, som personligen ännu har gjort det. Så sant som jag är född i Kolmården och har trehundra års generationer av torpare- och statarefamiljer att visa tillbaka på i kyrkböckerna, så sant har jag också mina rötter i den svenska jorden. Jag kommer aldrig att låta mig ryckas ur den jorden, och det är för det folket, som har brutit denna svenska jord och bryter den i dag, det är för det vi kämpa, och det är det vi skola förbjudas av dem som fara med sina lustjakter på världshaven, av dem som sitta i sina bankpalats här nere och av dem som skaffat sig politiska drängar i det socialdemokratiska partiet. De skola förbjuda oss, slå ned oss och kalla oss torpare- och stataresöner, svenska arbetare landet runt, för landsförrädare!

Jag försäkrar er, att ni kommer inte att vinna någonting på den politiken. Ni kommer aldrig att kunna ta äran av mig att vara en hederlig svensk arbetare, aldrig, det finns ingen möjlighet, men däremot är det åtskilliga i denna kammare, som kanske få se sig om efter sin egen ära, när de genomfört den politik, de planera genom denna lag ...

Nu lät herr **talmannen** klubban falla och anförde: Med stöd av § 52 riksdagsordningen måste jag anmoda talaren att icke uttrycka sig på ett mot god ordning stridande sätt.

Herr **Linderot** fortsatte: Jag förklarar alltså herr talman, att detta är de synpunkter, som jag velat att utskottet skulle beakta vid behandlingen av denna fråga, och jag ber att få yrka, att motionstiden i förevarande fall måtte utsträckas till tjugu dagar.

Herr **Björkman, Gustaf Adolf**: Jag tillåter mig hemställa, att det här framförda yrkandet om utsträckning av motionstiden måtte av kammaren avslås.

Herr **Magnusson, Theodor**: Endast ett par ord i anslutning till herr Linderots anförande. Förvisso är det många, som kunna känna sig tveksamma inför den lagstiftning som här är föreslagen, men jag kan inte förstå, varför herr Linderot på principiella grunder kan vända sig emot ett dylikt förslag. Herr Linderot är mycket missnöjd över att den demokratiska ordningen skulle sättas i fara, men det är att märka, att herr Linderot och hans parti inte äro anhängare av den demokratiska ordningen; de äro motståndare

Kungl. proposition ang. förbud mot vissa sammanslutningars verksamhet.
(Forts.)

till den. Jag frågade en gång en mycket framstående kommunist, huruvida det socialdemokratiska partiet skulle få existera, om kommunisterna komme till makten, och då sade han, att den allra första åtgärd, de skulle vidtaga, var att förbjuda det socialdemokratiska partiet och alla övriga partier.

Jag skall naturligtvis inte alls diskutera saken vid detta tillfälle, men jag vill i alla fall på det kraftigaste understryka, att herr Linderot har ingen som helst rätt att ur principiella synpunkter vända sig emot ett sådant förslag som här har framlagts; och är det så, som han sade i slutet av sitt anförande i dag, att det inte spelar den ringaste roll för kommunisterna, om detta förbud genomföres, har han ju inte heller någon som helst anledning att känna sig missnöjd över att dylika metoder komma att tillämpas.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas särskilt beträffande den nu föredragna kungl. propositionens remitterande till utskott och särskilt angående frågan om utsträckning av tiden för avgivande av motioner i anledning av propositionen.

På gjord proposition beslöt kammaren till en början hänvisa den kungl. propositionen till behandling av lagutskott.

Till vederbörande utskott skulle jämväl överlämnas de i anledning av propositionen inom kammaren nu avgivna yttrandena.

Beräffande frågan om utsträckning av tiden för avgivande av motioner i anledning av berörda kungl. proposition, fortsatte herr talmannen, hade yrkats dels att motionstiden skulle utsträckas till det sammanträde, som infölle näst efter tjugu dagar från propositionens avlämnande, dels ock att nämnda yrkande skulle avslås.

Därefter gjordes propositioner enligt dessa båda yrkanden; och förklarades propositionen på avslag å yrkandet om motionstidens utsträckning vara med övervägande ja besvarad.

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 263, angående åtgärder för lagring av brännolja för jordbrukets behov.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet nedannämnda motioner:

nr 208, av herr *Lindhagen*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av avtal mellan kronan och Stockholms stad rörande vissa markfrågor i Stockholm m. m.;

nr 209, av herr *Tamm*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av avtal mellan kronan och Stockholms stad rörande vissa markfrågor i Stockholm m. m.; samt

nr 210, av herr *Sten* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till statliga åtgärder för tryggande av vedproduktionen m. m.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran konstitutionsutskottets memorial nr 17, statsutskottets utlåtanden nr 155—161, bevillningsutskottets betänkanden nr 25 och 26, första lagutskottets utlåtanden nr 33—

40, andra lagutskottets utlåtanden nr 27 och 28, jordbruksutskottets utlåtande nr 49 samt första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 7.

*Ang. viss
motions
remitterande
till annat
utskott.*

Föredrogs första kammarens andra tillfälliga utskotts memorial nr 6, angående återlämnande till kammaren av en till utskottet hänvisad motion om åtgärder för beredande av kredit åt byggnadsindustrien.

Detta memorial lydde:

»Till andra tillfälliga utskottet har för förberedande behandling överlämnats en inom första kammaren av herr *Lindström* väckt motion, nr 51, om åtgärder för beredande av kredit åt byggnadsindustrien.

I en sedermera till riksdagen avlämnad proposition, nr 237, har Kungl. Maj:t framlagt förslag angående anslag till främjande av bostadsförsörjning för mindre bemedlade, barnrika familjer m. m.

Med anledning av det samband, som föreligger mellan propositionen nr 237 och motionen I: 51, anser utskottet för sin del, att propositionen och motionen böra behandlas av samma utskott.

För att bereda första kammaren tillfälle att meddela beslut i denna fråga anhåller därför utskottet att få till kammaren återlämna motionen I: 51.»

Herr andre vice talmannen: Då det, såsom utskottet framhållit, måste anses lämpligt, att den ifrågavarande motionen behandlas av samma utskott som Kungl. Maj:ts proposition nr 237, vilken hänvisats till statsutskottet, hemställer jag, herr talman, att kammaren måtte besluta att bifalla utskottets anhållan samt hänvisa motionen I: 51 till statsutskottet.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad herr andre vice talmannen därunder hemställt.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 7.

Föredrogs och bordlades på begäran Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade propositioner nr 255, 261, 262, 264, 265 och 268—271.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 4.59 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.